

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Jesusa Aranguren Olazabal

*Azpeitia,
Gipuzkoa
(1910-2012)*

Aurkibidea

Biografia

Auzaraza "Azautze" baserrian jaio zen Jesusa. Aita Auzaraza bertakoa zen eta ama Oiarzabal baserrikoa. Umetan eskolara Olatzera joan zen. Ikasle ona zenez, 12 urterekin mojek jesuitinetara eraman zuten ikastera, eta urte gutxi barru bertako maistra izatera pasa zen. Oso maitea zuen klaseak ematea eta umeekin egotea. Baina gerra iritsi zenean utzi egin behar izan zuen, maistra erdaldunagatik ordezkatu zuten eta. Gerra ondoren Donostian jantzigintza titulua atera eta Azpeitian akademia bat zabaldu zuen ilobarekin. 40 urte baino gehiago egon zen jostun lanetan.

Zintak

AZP-061

- **Proiektua:** Azpeitiko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Odria, Haizea
- **Data:** 2010-03-02
- **Iraupena:** 82 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Transkribatzailea(k):** Etxeberria, Eider - Leturia, Ane

Pasarteak

1. Eskolara joateko zaletasuna eta amaren babesa

- **Erref:** AZP-061/003
- **Iraupena:** 0:02:13. **Hasi:** 00:03:05. **Bukatu:** 00:05:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

Itulan egitea zer zen azaltzen du. Berari ez zitzaion gustatzen baserriko lana, eta eskolara joan nahi izaten zuen. Amari esker joan ahal izaten zen, aita ez baitzion garrantzi handirik ematen hezkuntzari. Aita bera auzoko alkatea izan zen, baina ez zekien idazten eta irakurtzen. Jesusa ikasle ona zenez, Olatzeko

eskolan ibili eta gero, jesuitinataro bidali zuten ikastera; eta, gerora, gerra hasi artean, andereño izan zen. Asko gustatzen zitzaion umeei lan egitea.

2. Gerra hasi eta andereño lana galdu euskalduna izateagatik

- **Erref:** AZP-061/005
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 00:05:56. **Bukatu:** 00:06:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

Gerra hasi zenean, hamar urte zeramatzan andereño lanetan. Baina euskalduna zenez, eta bera bezala beste batzuk ere, lanetik kendu egin zituzten. Beren ordean andereño erdaldunak jarri zituzten.

Transkripzioa

- Ta geo gerrie erten zanien, ni euskaldune nintzen ba!
- Ta fuera?
- Bota. Ta hamar urte namatxiyen e? Ta erabazten nun "una miseria", baiña neu nola gustora nebillen, umiei gustatzen, nere gustora, ni [...] "no me aspiraba a nada a mí", ezer ez zala kanpoa juti're ez, ez, umiekin [...], umiekin, umiekin zoratzen. Gero gerrie aillau zen, ta aillau zien tropak eta gu euskaldunek giñela ta kalea. Ta nerekin batea monja bat egoten zan naparra, haure're kendu in zebein. Beno, gero konbentu beak destinau zun kanpoa, baiño eskolatik kendu in zuen. Eta geo, zea, erdeldune, erdeldune. Ta geo señoita bat hori ihesi eta horretako bat, señoita bat'e uste det eon zala, señoita Katalina o ez dakit zer, umiei erakusten egoten ziyona.

3. Bokaziozko andereñoa, dena ematen zuena umeen alde

- **Erref:** AZP-061/007
- **Iraupena:** 0:02:34. **Hasi:** 00:07:00. **Bukatu:** 00:09:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

Eskola txikiegia zen hainbeste umerentzat, eta bazirudienean handitu egingo zutela, gerra iritsi, eta bertan behera gelditu zen asmoa. Beraiek euskaraz eta erdaraz irakasten zuten, txikienek ez baitzekiten erdaraz hitz egiten ere. Berak zer erakusten zuen azaltzen du. Umeei maite zuten Jesusa. Gerra iritsitakoan, beste maistra batzuk jarri zituzten, eta eskola pixkanaka beheraka joan zen, desagertu egin zen arte.

4. Eskolako ohiturak: uniformeak, txangoak, zigorrak

- **Erref:** AZP-061/008
- **Iraupena:** 0:02:40. **Hasi:** 00:09:34. **Bukatu:** 00:12:14

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorak

Laburpena:

<p>Eskolan uniformea erabiltzen zuten. Nolakoak ziren azaltzen du. Txangoak egiten zituzten eskolarekin: nora eta nola joaten ziren azaltzen du. Oporretan ere eskolara joateko gogoia izaten zuen, pozik bizi baitzen andereño gisa. Umeei zer-nolako zigorak jartzen zizkieten azaltzen du.</p>

5. Eskolan abesten zituzten kanta

- **Erref:** AZP-061/009
- **Iraupena:** 0:01:13. **Hasi:** 00:12:14. **Bukatu:** 00:13:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kanta » Bestelako kanta
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak

Laburpena:

<p>Umeei kanta eta antzerkiak erakusten zizkieten. Kanta bat abesten du erdaraz.</p>

Transkripzioa

-Ta kantuek eta hola erakuste al zizuen?
 -Baite, kantuk´e bai.
 -Akordatze al zea?
 -Baita antzerkiyek´e eiten giñuzen.
 -A bai?
 -Baita antzerkiyek e, ene ba...
 -Ta kantun bat akordatze al zea?
 -Kantuek? Ene ba... Gehiyenak kantuek erderaz kantatzen giñuzen, e?
 -Akordatzen zea kantun bat hola, kantatzeko?
 -Oseake, eskolan sarreran: "Niños en fila manos atrás, con marcha tranquila vamos a entonar. De clase la salida, de clase la salida, de clase la salida que acaban de tocar". Hori ertetzeakuen.
 -Bai, bai, bai.
 -Ta eskolan sartzeakuen berriz: "A la escuela placentera vamos todas sin tardar, con..." ahaztu. "Venir, llegar, la escuela abierta está. Venir, llegar, la escuela abierta está". "To..." Hori luzie da. "To..." bueno, hori, erderazko hoiek mojak eakusten [zeben].

6. Gerra hasieran mojetan josten ikasten

- **Erref:** AZP-061/012
- **Iraupena:** 0:04:01. **Hasi:** 00:14:39. **Bukatu:** 00:18:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren hasiera

Laburpena:

<p>Gerra hasi zen uda hartan, bera jesuitinetan zebilen josten ikasten. Gerra hasierako egunetako giroa nolakoa izan zen eta zer-nolako beldurra pasa zuen kontatzen du.</p>

7. Gerran ahizpak kartzelan "Gora Euskadi Askatuta" idazteagatik

- **Erref:** AZP-061/015
- **Iraupena:** 0:02:25. **Hasi:** 00:20:07. **Bukatu:** 00:22:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Gerra irten zenean, bi ahizpa kartzelan izan zituen Donostian. "Gora Euskadi Askatuta" idatzita zegoen gutun bat zuten etxean; eta, horregatik, gutun hura idatzi zuen ahizpa bi urte egon zen kartzelan.

8. Gerra osteko gosea latzagoa kaletarrentzat baserritarrentzat baino

- **Erref:** AZP-061/020
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 00:28:53. **Bukatu:** 00:29:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea
- Ekonomia eta industria » Industria motak » Armagintza

Laburpena:

Errazionamendu garaian, baserrian janari gehiago zegoen kalean baino. Kaleko jendeari aurpegian nabarmentzen zitzaion kalekoa zela, asko argaldu baitziren.

9. Gerra ostean, jostunen irakasle bihurtu

- **Erref:** AZP-061/022
- **Iraupena:** 0:02:02. **Hasi:** 00:30:08. **Bukatu:** 00:32:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Lanbideak » Sastreak, jostunak

Laburpena:

Gerra ostean, Donostiako akademia batera eramán zuten jantzigintza ikastera. Ezkontzatarako soineko asko josi izan ditu. Josten ikasteko akademia sortu zuen, eta han ibili zen irakasten, bere bokazioa hori baitzen.

10. Etxeko atariko erreka

- **Erref:** AZP-061/028
- **Iraupena:** 0:00:59. **Hasi:** 00:39:43. **Bukatu:** 00:40:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekak eta uretako jolasak

Laburpena:

Etxeko atarian Iturtxulo erreka igarotzen zen, eta ur freskoa zenez, kaletik etortzen ziren ur bila. Beraiek etxean edateko ura ere handik hartzen zuten.

11. Igandetako plana mojekin

- **Erref:** AZP-061/029
- **Iraupena:** 0:02:07. **Hasi:** 00:40:42. **Bukatu:** 00:42:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:

Azpeitian erromeriak egiten ziren, baina bera eta beste neska batzuk mojekin joaten ziren "dominikaletara". Han zer egiten zuten azaltzen du. Joateagatik saria ematen zuten, eta ez joateagatik zigorra.

12. Jantzkerak eta antzinarak nola garbitzen zituzten zapatak

- **Erref:** AZP-061/031
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:43:02. **Bukatu:** 00:44:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala

Laburpena:

Lehenengo jantzkerari buruz hitz egiten du: neskek ez zuten galtzarrik eramaten, baina zapatak bai. Bere amonaren garaian, zapatak garbitzeko zer egiten zuten kontatzen du.

13. Orduko orrazkerak eta ile motzaren moda

- **Erref:** AZP-061/033
- **Iraupena:** 0:03:12. **Hasi:** 00:45:02. **Bukatu:** 00:48:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Orrazkerak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Lehengo orrazkerei buruz hitz egiten du: neska gutxik eramaten zuen ile motza; Jesusa berak bi txirikorda eramaten zituen. Bere amarentzat, ilea moztea nahigabe handia izaten zen. Behin Jesusak ilea motz moztu zuen, eta errieta egin zion amak. Pixkanaka, ordea, orokorra bihurtu zen ile motzaren moda.

14. Lehengo kapelak

- **Erref:** AZP-061/034
- **Iraupena:** 0:01:13. **Hasi:** 00:48:14. **Bukatu:** 00:49:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Kapela erabiltzen zuten lehen, eta nolakoa izaten zen azaltzen du. Denborarekin aldatzen joan ziren kapelak.

15. San Inazioetako giroa Azpeitian

- **Erref:** AZP-061/035
- **Iraupena:** 0:01:07. **Hasi:** 00:49:27. **Bukatu:** 00:50:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak
- Aisia » Jai-giroa » Zezenak
- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak
- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:

Azpeitiko San Inazioetan zer egin ohi zuten kontatzen du: zezen-plazan korrida zegoenean, umeak sarreran egoten ziren bateren batek sartzen lagunduko zien zain; prozesioak ere izaten ziren; musika-bandak plazan jotzen zuen...

16. Aisialdian antzerkirako zaletasuna

- **Erref:** AZP-061/037
- **Iraupena:** 0:02:19. **Hasi:** 00:50:37. **Bukatu:** 00:52:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Aisia » Kultura » Zinema

Laburpena:

Bi ahizpa zaharrenek kalerako joera handiagoa zuten bi ahizpa gazteenek baino. Jesusa eta ahizpa Olatzera joaten ziren antzerkira, eta pozik bizi ziren horrela. Zer antzerki mota egiten zuten aipatzen du. Antzerki gehienak erdaraz egiten zituzten. Kaleko jende asko joaten zen antzerki-emanaldiak ikustera.

17. Jaunartzea eta konfesatzeari buruzko kontuak

- **Erref:** AZP-061/040
- **Iraupena:** 0:01:34. **Hasi:** 00:54:29. **Bukatu:** 00:56:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

<p>Sei urterekin egin zuen jaunartzea Olatzen. Geroago, 10-11 urterekin jaunartze garrantzitsuagoa egin zuten parrokian. Astero joan behar izaten zuten konfesatzera.</p>

18. Gabonetako poza eta ohiturak

- **Erref:** AZP-061/041
- **Iraupena:** 0:03:25. **Hasi:** 00:56:03. **Bukatu:** 00:59:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak
- Aisia » Jai-giroa » Santa Ageda
- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Gabon kantak
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak

Laburpena:

<p>Gabonetan oso ondo pasatzen zuen eta ilusio handia izaten zuen. Jaiotza jartzen zuten, eskean irteten ziren. Santa Ageda egunean ere eskean irteten ziren. Gabonetako kantak gogoratzen ditu eta haietako bat abesten du. Santa Ageda eskerako berak asmatutako koplak ere kantatzen ditu.</p>

19. Azpeitiko zinea eta bekatua

- **Erref:** AZP-061/043
- **Iraupena:** 0:00:42. **Hasi:** 00:59:32. **Bukatu:** 01:00:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Zinema
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Lehen Azpeitian zinea bazegoen, baina bekatua omen zen hara joatea. Antzerkia zenean bakarrik joaten ziren.

Transkripzioa

- Ta azpeitin zinie ba al zeon orduen? Zinie, ba al zeon?
- Zinie? Bai, "zine luminor"...
- Luminor?
- "Potxolo timador". "Zine Luminor".
- Zeatik esaten zikon hori ba?
- E, gu zinea behin'e ez. Bai, zinea jutie pekatu zen.

- Bai?
- Hoixe, zinea jutie kartelak ipintzen zituen han, zeatik mezetatik erten [...], ta han ixikinen kartelak zineakok eta... Guri esaten zigun amak zinie pekatu zala ta ez zala jun ber ta ez giñan juten. Antzerkin bat zanin bai, antzerkiye zanin.
- Hori bai?
- Ordun bai.

20. Auto hori niretzat!

- **Erref:** AZP-061/046
- **Iraupena:** 0:00:43. **Hasi:** 01:01:15. **Bukatu:** 01:01:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autoak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Umetan jolas bat zuten gogoko: inguruan autoak pasatzen zirenean bakoitzak gustukoen zuena "aukeratzea"

Transkripzioa

- Ta kotxeik eta ordun ez zan ikusiko?
- Kotxiek? Jesus, makiñe bat ibiltzen zan.
- Ez, asko ez.
- Bai, oin aiñe ez behintzet. Eta guk gaiñez umiek hor [...], hor basarri hortatik, horko zelayen, hor juntatzen giñen ume pillua, araneku danak juntatzen giñen, ta han punten jarrita geundela kantun ta ibiltzen giñen, ta pasatzen zin kotxiek, eta ikusten genunin, "han, non datorren [...]" gorriye, hori neretzako, hori neretzat, hori neretzat!"; hurrena beste bat "ez, beltza, hori neretzat!". Holaxe jarduten giñun, kotxe bakoitzien neretzat edo besti neretzat. Baiño kotxik ibiltzen zin.

21. Urolako trenaren inaugurazioa

- **Erref:** AZP-061/047
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 01:01:58. **Bukatu:** 01:03:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Trenak

Laburpena:

<p>Urolako trenaren inaugurazioa garrantzitsua izan zen: erregea etorri zen, kotxe-tokiak bedekatu zituzten, musika bandak etengabe jo zuen... Eskola guztietako umeak ere han izan ziren, banderatxoak eskuan hartuta.</p>

22. Serenoa, zorroztailea, barkileroa eta zapata garbitzaileak

- **Erref:** AZP-061/050
- **Iraupena:** 0:03:06. **Hasi:** 01:04:28. **Bukatu:** 01:07:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Lanbideak
- Lanbideak » Udal langileak
- Lanbideak » Batetik bestera zebiltzanak
- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:

Lanbide zaharrak aipatzen ditu: goizez mezetara bidean serenoak beti agurtzen zituen; zorroztailea zetorrenean euria egingo zuenaren ustea zegoen; barkilleroak erruleta bat izaten zuen eta hura eraginda tokatzen zen zenbakia adina barkillo jasotzen zuten; zapata garbitzaileak beste lekuri ezean beraien etxe atzeko garotegian gelditzen ziren lotan.

23. Baserrian janari faltarik ez

- **Erref:** AZP-061/052
- **Iraupena:** 0:03:07. **Hasi:** 01:09:30. **Bukatu:** 01:12:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Baserria » Baserriko lanak » Baratzeta eta soroa

Laburpena:

Soro handiak zituzten eta artoa, baba, arbia... landatzen zuten. Baba ia eguneroko otordua zen, baina berari ez zitzaion batere gustatzen. Ogia etxean egiten zuten. Inoiz ez zuten janari faltarik izan, ezta gerra denboran ere.

24. Estaziotik etxera bidean, takoiekin komeriak

- **Erref:** AZP-061/054
- **Iraupena:** 0:04:03. **Hasi:** 01:13:37. **Bukatu:** 01:17:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Donostiako kartzelan zegoen ahizpa bisitatzerantz joan zireneko anekdota: bero izugarria egiten zuen eta, etxera bidean, trenean zapatak erantzi zituzten. Iritsi zirenean, Jesusak amarekin aldatu zituen zapatak. Baina ama ez zegoen takoiara ohituta!

25. Amaren erdara traketsa... baina baita ulertu ere!

- **Erref:** AZP-061/056
- **Iraupena:** 0:02:12. **Hasi:** 01:18:12. **Bukatu:** 01:20:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

Gurasoak aitaren arreba bat bisitatzera Santa Agedako ospitalera joan zireneko pasadizoa: mojak euskaraz jakin ez, eta Jesusaren amak erdara xelebrean esan zizkionak.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-11-28

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com